

любить ділитися тим, що його вразило), а по-друге, позбавляє себе безкоштовної реклами.

– використання AR-технологій: багато експонатів неможливо зустріти в звичайному житті, і за допомогою смартфонів і технології AR глядачі бачать короткі відео із історичними персонажами.

У роботі Миколаївського обласного художнього музею є ще багато прогалин аби називатися «відкритим», над вирішенням яких мають і будуть працювати музейники нових поколінь.

Список використаних джерел:

1. Сайт «Миколаївський обласний художній музей ім. В.В. Верещагіна». <http://www.vereschagin.com.ua/>
2. Сторінка Facebook «Миколаївський обласний художній музей ім. В.В. Верещагіна». <https://www.facebook.com/VereschaginMuseum/>
3. Сучасні музеї мають бути простором для роздумів, діалогу і примирення – дискусія. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: (<https://uacrisis.org/uk/56496-suchasni-muzeyi>) (дата звернення – 10.11.2021 р.) – Назва з екрана.

Романенко С.В.,

завідуюча відділом пересувних та стаціонарних виставок Комунального закладу культури «Миколаївський обласний краєзнавчий музей», м. Миколаїв

ВИСТАВКОВА РОБОТА МУЗЕЇВ НІМЕЧЧИНИ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ПОДОРОЖІ ДО НІМЕЧЧИНИ «МУЗЕЇ. ЛОКАЛЬНА ІСТОРІЯ»)

Виставкова робота – одна з дієвих форм роботи музею, спрямована на актуалізацію культурно-історичної пам'яті, формування розвинутого середовища, популяризацію колекції, активізацію відвідувачів, розкриття потенціалу музею. Тому музейники активно використовують цей вид діяльності, який в останні роки зазнав значних змін. Виставковий простір стає не просто майданчиком для отримання нових знань, він намагається дати відвідувачам новий емоційний, психологічний досвід, налагодити комунікацію між минулим, сучасним та майбутнім [1].

У 2020 році відбулася навчальна подорож до Німеччини «Музеї. Локальна історія» групи музейних співробітників з України. Вона була організована програмою «House of Europe», що фінансується Європейським Союзом, з метою підтримки професійного та творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС. Програма навчального туру включала відвідування дев'яти німецьких музеїв у Франкфурті-на-Майні, Веймарі, Дрездені, зустрічі та семінари з їх керівництвом

та персоналом, обговорення різноманітних тем, пов'язаних з музейними практиками [4]. Отриманий досвід виявився дуже цікавим, особливо в галузі виставкової діяльності. Він заслуговує на розповсюдження й запровадження в Україні.

Як у нашій країні, так і у музеях Німеччини існують різні типи виставок: тематичні, предметні, виставки - публікації наукових досягнень; пересувні та стаціонарні виставки тощо. Вони можуть створюватися як в окремих художніх галереях, так і в залах музеїв. Термін дії експозицій залежить від мети, завдань, які стоять перед організаторами, поточними планами, запитамі відвідувачів. Наприклад, «Портікус», виставкова зала вищої школи образотворчого мистецтва «Штедельшуле», яка спочатку функціонувала при бібліотеці, а у 2006 р. перейшла в спеціально побудоване приміщення, проводить в середньому 5 виставок на рік, в тому числі одну студентську. Такий термін експонування куратори вважають оптимальним, адже спільнота, яка бажає відвідати художню галерею, встигає це зробити протягом 2, 5 місяців. Вхід до «Портікусу» є безкоштовним, щороку його відвідує близько 27 тис. осіб.

Музейники та музеєзнавці досі сперечаються у питанні, в чому полягає відмінність експозиції музею від експозиції виставки. Адже буває, що ідеї виставок покладаються в основу майбутніх експозицій та навпаки. Так сталося з виставкою «Діалог у темряві» журналіста й соціального підприємця Андреаса Хайнеке, яка переросла у громадський проект, що включає музей, тренінги, виставки та франшизу організації під назвою Dialogue Social Enterprise GmbH. «Діалог музеум» відкритий у Франкфурті-на-Майні 2005 року. Він має на меті стерти соціальні бар'єри між сліпими і зрячими людьми, продемонструвати повсякденний спосіб життя людей з вадами зору. У музеї відсутня експозиція у звичному розумінні, це скоріше соціальний проект. Побачити тут нічого не можна, проте можна багато почути, відчути, понюхати та спробувати на смак. Екскурсії проходять у повній темряві, а орієнтуватися у просторі допомагають гідни з вадами зору. Соціальні виставки, створені подібно до музею «Діалог музеум», мають назви «Діалог у темряві» (присвячена людям з вадами зору), «Діалог у тиші» (присвячена людям з вадами слуху), «Діалог із часом» (присвячена людям старшого віку) з 2003 р. демонструються у різних країнах світу [3]. Такі виставки дають відвідувачу привід замислитися над питаннями толерантності, щирого відношення та поваги до іншості, це свого роду соціальне інвестування у майбутнє людства.

Виставковий простір у Німеччині організується в залежності від концепції виставки, розмірів предметів, арт-об'єктів, що іноді потребує перебудови експозиційних залів, перефарбування стін, створення нового обладнання, закупівлі сучасних технічних засобів. Звичайно, це вимагає великих фінансових вкладань. Музей 40-тисячного міста Хофхайм на Таунусі для організації виставок постійно проводить перетворення. Заклад отримує фінансування з міського та федерального бюджету. На організацію виставкової діяльності тільки 60% виділяється з бюджету, 40% установа заробляє самостійно. Фінансова спроможність в оформленні виставкового простору надає куратору свободу у виборі оптимальних засобів для

донесення основних ідей до цільової аудиторії. Триєнале «Погляд на сьогодні» гідне тому підтвердження.

Що до оформлення простору, то експозиції можуть починатися ще в холі, де поруч із касою знаходяться мультимедійні засоби, інсталяції та, навіть, експонати. Подібний підхід «миттєвого занурення у тему» було використано на виставці «Дерева життя – розповіді про пошкоджену планету» (Trees of Life – Erzählungen für einen beschädigten Planeten), створену в художньому музеї «Франкфуртська художня асоціація (Frankfurter Kunstverein)». Особливістю музею є те, що він не має власної колекції, а співпрацює з різними науковими установами, музеями, колекціонерами та художниками. Експозиція розташовується на площі 1000 м² та змінюється 4 рази на рік. При таких великих об'ємах роботи, час монтажу експозиції складає від десяти до сімнадцяти днів [4].

Виставка «Дерева життя» це міждисциплінарний проект, який розглядає еволюційний процес людства крізь призму антропоцентричного світогляду. Куратор виставки, Франциска Норі, не злякалася використати різні, досить сильні за науковим, філософським, художнім, емоційним змістом експонати для донесення ідей виставки.

Саме для цього проекту сучасними художниками були виготовлені інсталяції, арт- і мультимедійні об'єкти, які розміщені в змістовному діалозі зі справжніми науковими експонатами із колекцій музею природничої історії Зенкенберга. Виставковий проект супроводжувався відео виступами, в яких письменники, вчені, філософи, економісти пояснювали або досліджували тему.

Сценарій виставки продуманий до дрібниць. Розповідь про формування сучасного вигляду Землі та сучасної людини супроводжується можливістю роздивитися строматоліти, яким 2 мільярди років, послухати виступ Донни Харауей - засновниці кіберфемінізму та «нового матеріалізму», розглянути художню візуалізацію людського тіла, створену бактеріями та грибами Сонею Боймель, доторкнутися до стовбура дерева, якому 22 мільйони років або «пірнути» у краплю води, щоб «познайомитися» з мікроорганізмами, які в ній живуть і відтворені у вигляді 2 хвилинної анімації. Така імерсивність допомагає відвідувачу отримувати інформацію із різних джерел. Окрім того, розкриття концепції виставки не тільки музейними предметами, а й використання в ній художніх об'єктів, інтерв'ю з науковцями, дає більш всеохоплюючу картину розвитку Землі, а кожен відвідувач має можливість самостійно вибрати для себе той набір об'єктів, який краще для його особистого сприйняття. Наприклад, для тих, хто не хоче слухати висновки науковців є експлікації, тексти та досить деталізований етикетаж або інсталяція, яка спонукає до роздумів.

Виставки «Frankfurter Kunstverein» приносять свою частку доходу, адже музей фінансується з внесків членів асоціації, спонсорських та грантових надходжень, продажу квитків тощо.

Іншою, але не менш продуманою, концептуальною, насиченою інтерактивними майданчиками, була виставка «Людина й рослини» у Дрезденському музеї гігієни. Незважаючи на те, що вона була розрахована, в першу чергу, на дитячі групи або родини з дітьми, експозиція ставила досить серйозні питання: що ми знаємо про природу, в чому залежимо від природи, чи можемо зберегти/знищити природу тощо.

Відповіді на них можна було знайти розглядаючи експонати, читаючи етикетки, взаємодіючи з предметами або в грі. Завдячуючи тому, що при музеї з перших днів роботи працює майстерня по виготовленню наочності, розробка та ремонт інтерактивних майданчиків здійснюється в самому музеї.

Як правило, Музей гігієни проводить паралельно дві спеціалізовані виставки, які оновлюються раз на 8-12 місяців, але підготовча робота триває 18 місяців. Музей має гнучку систему знижок на квитки, діти до 16 років відвідують музей безкоштовно, тому виставки не є прибутковими.

Зовсім інші підходи до виставки використовували співробітники музею в меморіалі Бухенвальд. На сьогодні від страшного концтабору залишилося всього кілька будівель. З колишні казарми СС переобладнані під молодіжний центр: є хостел, їдальня, класи для занять, майстерні. У 2016 році в будівлі, де в роки війни збирали речі ув'язнених, на площі 400 м² відкрито виставку «Бухенвальд: дискримінація та насильство. 1937-1945 рр.», куратор Міхель Лопельзендер. Планується, що вона працюватиме 15 років. Однією з передумов створення експозиції була нагальна потреба в застосуванні сучасного підходу до подання інформації. Створенню виставки передувала велика наукова робота, дослідження проходили у 220 архівах та інших інституціях світу. Художнє завдання, відділити виставку від приміщення, було втілено за допомогою трьох видів музейних інформаційних систем: тематичних горизонтальних вітрин з документами та фото, вертикальних стендів із розташованим біографіями, які можна прослухати через аудіо пристрої та відокремлених кімнат з оригінальними предметами. Аудіо супровід передбачений для тематичних розділів та окремих груп експонатів, карти, схеми та інші додаткові матеріали розміщено в інформативних кіосках. У експозиції досить багато пояснювальних текстів та етикеток німецькою та англійською мовами. Все це дозволяє самостійно, без екскурсовода вивчити експозицію та дати відповідь на багато питань: чому націонал-соціалізм отримав підтримку громадськості, хто й чому ставав есесівцем, як склалися долі ув'язнених та есесівців після війни тощо. По залах можна пройти з аудіо гідом.

Завдання виставки й всієї освітньої програми, яка організується у Бухенвальді, не викликати емоції, а поставити запитання про те, «що сталося за часи існування концтабору?» та «як це сталося?». Щороку меморіал відвідує біля 600 000 осіб.

Взагалі, кількість відвідувачів виставок в німецьких музеях вражає. Це зрозуміло, адже вони знаходяться у великих містах, туристичних та культурних центрах.

Разом зі стаціонарними виставками, в музеях Німеччини оформлюються пересувні виставки. Їх можна використовувати під час тематичних заходів на різних майданчиках, адже вони не передбачають наявності справжніх музейних предметів. Як правило, це фото, плакатні, банерні виставки. Один з найбільших музеїв країни, Військово-історичний музей збройних сил Німеччини, широко використовує таку форму роботи для популяризації своєї колекції. Так, плакатна виставка, присвячена діяльності полковника вермахту Клауса фон Шгауффенберга - учасника невдалого замаху на Адольфа Гітлера у 1944 році, була показана на 260 різноманітних майданчиках.

Підводячи підсумки, треба відмітити, що виставкова діяльність у музеях Німеччини є активною формою науково-просвітницької роботи та відгуком на актуальні виклики, які відбуваються у сучасному світі. Інші, ніж в Україні, стандарти культурного середовища відображаються в експозиційному, технічному, дизайнерському, художньому проектуванні виставок. Робота з відвідувачами проходить у форматі культурної медіації.

Список використаних джерел:

1. Навчальна подорож до Німеччини для спеціалістів з музейної справи. - URL: <https://www.prostir.ua/?grants=navchalna-podorozh-do-nimechchyny-dlya-spetsialistiv-z-muzejnoji-spravu>
2. Сайт музею «Dialogm Museum». - URL: <https://dialogmuseum.de/ueber-uns/>
3. Сайт музею «Frankfurter Kunstverein». - URL: <https://www.fkv.de/en/>
4. Яковець І.О. Музейна експозиція: основні поняття та методи побудови. // Вісник ХДАДМ. – 2011. – № 1. – С.147-150.

Берест П.М.,

аспірант Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ

ТУРИСТИЧНІ ДЕСТИНАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ КУЛЬТУРНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Туризм, як глобальний соціокультурний феномен, активно впливає на процеси і стан в багатьох сферах людської життєдіяльності. Сталий розвиток туризму та його підтримка з боку державних органів є вагомим чинником, який позитивно позначається на економіці, інфраструктурі, соціальній сфері, культурі тощо. Особливе геополітичне положення України, яка історично є частиною великої європейської цивілізації й має значну територію (перше місце в Європі), різноманітні природні ландшафти, велика кількість унікальних історико-культурних пам'яток та інші фактори – стимулювали формування всередині держави низки визначних туристичних дестинацій, що приваблюють не лише вітчизняних мандрівників, але й туристів з багатьох країни світу.

Україна багата на пам'ятки культури світового значення. Проте неналежна організація туристичного процесу, подекуди відсутність якісних пропозицій щодо туристичних маршрутів, вузько-спрямованість гідів, поганий стан супутньої туристичної інфраструктури та інші чинники призводять до зменшення чисельності іноземних туристів, які б хотіли відвідати культурні об'єкти та туристичні дестинації країни. Комплексний підхід до організації та побудови управління туристичними дестинаціями, звернення до наукових засад культурного туризму дозволить створити відповідну базу для змін на краще [1].